

CHỦ NGHĨA KHỦNG BỐ ÁC-ME-NI-A

CHỦ NGHĨA KHỦNG BỐ ÁC-MÊ-NI-A

1. Đặc điểm của chủ nghĩa khủng bố
2. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a
  - 2.1. Căn nguyên
  - 2.2. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a, một phần của chủ nghĩa khủng bố quốc tế
  - 2.3. Hỗ trợ của Cộng hòa Ác-mê-ni-a đối với chủ nghĩa khủng bố quốc tế
  - 2.4. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a chống lại A-déc-bai-gian

Kết luận

Phụ lục 1. Trình tự theo niên đại của các vụ khủng bố tại A-déc-bai-gian

Phụ lục 2. Danh mục tài liệu tham khảo về chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a

Chủ nghĩa khủng bố luôn là mối đe dọa đối với cuộc sống con người nhưng ngày nay mối đe dọa đó thậm chí còn tăng lên. Tuy nhiên, cho đến gần đây cộng đồng quốc tế vẫn chưa có hành động chung nào chống lại chủ nghĩa khủng bố. Các quốc gia riêng biệt luôn luôn tự lãnh đạo cuộc chiến chống khủng bố. Những hành động khủng bố ngày 11/09/2001 tại New York và Washington D.C. với quy mô chưa từng thấy đã thu hút sự chú ý của toàn thể cộng đồng thế giới và mang lại hiểu biết về sự cần thiết của một cuộc chiến chung chống lại thảm họa quốc tế. Từ khi A-déc-bai-gian trở thành mục tiêu của chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a, chúng tôi đã thấy cần phải đề cập đến vấn đề này để đóng góp vào cuộc chiến chung.

1. Đặc điểm của Chủ nghĩa khủng bố

Thuật ngữ "khủng bố" có nghĩa là "nỗi khiếp sợ", "nỗi kinh hoàng" trong tiếng La tinh. Hiện nay không có định nghĩa quốc tế nào về chủ nghĩa khủng bố được chấp nhận chung về cả mặt lý thuyết và khái niệm và ở cấp độ luật pháp quốc tế, mặc dù việc hiểu được nguyên nhân chính của vấn đề này và đấu tranh chống lại nó là rất quan trọng. Trong một trường hợp, thuật ngữ "chủ nghĩa khủng bố" được mô tả như là việc sử dụng hay đe dọa sử dụng bạo lực trên cơ sở có hệ thống để đạt được những mục tiêu chính trị. Gây ra nỗi khiếp sợ là bản chất của hoạt động khủng bố. Bỏ qua những giá trị nhân văn đã được chấp nhận và đấu tranh công khai cũng là những đặc điểm của hoạt động này (1). Trong một trường hợp khác, chủ nghĩa khủng bố được định nghĩa như là mối đe dọa hay sử dụng bạo lực chống lại thường dân. Hoạt động khủng bố được sử dụng bởi những nhóm không đủ mạnh để mở những cuộc tấn công công khai vì những mục tiêu chính trị chứ không phải quân sự. Tác động về mặt tâm lý đối với cộng đồng đã tăng lên do độ bao phủ trên phạm vi rộng của truyền thông (2).

Theo Nghị quyết về các biện pháp xóa bỏ chủ nghĩa khủng bố quốc tế được thông qua tại phiên họp thứ 45 của Đại hội đồng Liên hợp quốc vào ngày 09/12/1994, "những hành động phạm tội với ý định hoặc bị cho là kích động tình trạng khủng bố theo cộng đồng, theo nhóm hay cá nhân vì mục tiêu chính trị trong bất kỳ trường hợp nào cũng không thể bào chữa được cho dù có xem

xét các đặc điểm chính trị, triết học, tư tưởng, chủng tộc, dân tộc, tôn giáo hay bất kỳ đặc điểm nào khác có thể được viện dẫn để bào chữa cho họ."(3)

Theo pháp luật của Cộng hòa A-déc-bai-gian, khái niệm chủ nghĩa khủng bố có nghĩa là việc thực hiện những hành động hay đe dọa thực hiện những hành động tương tự dẫn đến hủy diệt con người hàng loạt, thương tích về thể xác, hoặc bất kỳ tổn hại nào khác đến sức khỏe con người hay phá hủy (phá hoại) tài sản hoặc các thương tích nặng khác nhằm mục đích vi phạm an ninh công cộng, làm lan truyền sự hoang mang trong dân chúng hoặc để các cơ quan nhà nước thông qua những quyết định đáp ứng lợi ích của những tên khủng bố (4). Theo Bộ luật hình sự của Cộng hòa A-déc-bai-gian, khủng bố tức là những hành động gây ra vụ nổ, đốt phá hay những hành động khác được cho là nguy hiểm chết người, gây ra thiệt hại lớn về tài sản hoặc bất kỳ hậu quả nặng nề nào khác nếu những hành động đó được thực hiện nhằm vi phạm an ninh công cộng, đe dọa dân chúng, hoặc làm ảnh hưởng đến việc ra quyết định của chính quyền theo những yêu cầu sai trái cũng như đe dọa thực hiện những hành động nói trên cho những mục đích tương tự là tội chống lại an ninh công cộng (5).

Do mang tính bạo lực (như các hoạt động quân sự hoặc tội phạm phổ biến), khủng bố là một loại tội phạm và đồng thời khủng bố lại khác với các hoạt động quân sự và tội phạm thông thường. Chủ nghĩa khủng bố có những đặc điểm sau mà chỉ hiện hữu ở chủ nghĩa khủng bố:

- Khủng bố nhằm vào dân thường đang sống trong hòa bình và do vậy nó khác với những hoạt động quân sự trong chiến tranh;
- Sử dụng bạo lực hoặc đe dọa nhằm gây ra sự khiếp sợ trong dân chúng và chính phủ. Do vậy, khủng bố khác với tên sát nhân thông thường;
- Hoàn toàn bất chấp những giá trị đạo đức vì theo luật thì những nạn nhân không thể là nguyên nhân trực tiếp của hành động khủng bố;
- Khủng bố được thực hiện bởi các cá nhân hoặc theo nhóm;
- Khủng bố theo đuổi những mục tiêu chính trị.

Những tên khủng bố hành động trong phạm vi quốc gia của mình, ngoài biên giới quốc gia và tại một vài quốc gia. Chúng tự hành động và/hoặc có sự hỗ trợ của một quốc gia. Những hành động của chúng nhằm vào các công dân của

một hay một vài quốc gia. Ngày nay, chúng ta có thể chọn ra những loại hình khủng bố chính như sau:

- Khủng bố không có sự hỗ trợ của các quốc gia. Thành lập các nhóm khủng bố hành động tự trị mà không có bất kỳ sự ủng hộ cần thiết của bất kỳ chính phủ nào;
- Khủng bố trong phạm vi tiểu bang. Các hoạt động khủng bố của những công dân của một quốc gia nhất định chống lại đồng bào. Đây là những hành động chống lại công dân của một quốc gia khác nếu họ ở trên đất bản địa của những tên khủng bố và không phải là những đối tượng chính hay được lựa chọn;
- Khủng bố có sự hỗ trợ của quốc gia. Thành lập các nhóm khủng bố thường xuyên hành động độc lập nhưng nhận hỗ trợ của một hay một vài chính phủ;
- Khủng bố do các quốc gia dẫn đầu. Thành lập các nhóm khủng bố hành

động với tư cách đại diện chính phủ, thường xuyên nhận thông tin, tài liệu, hỗ trợ kỹ thuật và hỗ trợ pháp lý từ chính phủ tài trợ;

- Khủng bố quốc tế (hoặc xuyên quốc gia). Đó là hoạt động khủng bố khi lập kế hoạch và thực hiện hoạt động khủng bố cùng với một quốc gia ngoài biên giới. Khi xác định hoạt động khủng bố quốc tế, cần phải tính đến mục tiêu của hoạt động khủng bố, quốc tịch của các nạn nhân và nơi diễn ra hoạt động khủng bố. Việc thực hiện những hành động đó thường nhằm tới việc thu hút sự chú ý của cộng đồng quốc tế tới sự tồn tại, động cơ hành động và yêu cầu của những tên khủng bố.

Những tên khủng bố sử dụng những phương pháp sau: giết người, đốt phá, nổ bom, bắt con tin, bắt cóc, bắt giữ và đi nhờ phương tiện, bắt giữ các đối tượng, tấn công và đột kích có vũ trang, phá hoại thương mại hay công nghiệp, sử dụng vũ khí kỹ thuật cao và công nghệ phức tạp cao, khủng bố sinh thái.

2. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a

Chủ nghĩa khủng bố như một phương tiện để đạt được những mục tiêu chính trị được sử dụng bởi các nhóm theo chính sách ly khai và những quốc gia hỗ trợ họ. Một trong số những quốc gia này là Cộng hòa Ác-mê-ni-a sử dụng tình trạng của dân tộc thiểu số Ác-mê-ni-a làm cái cớ để thực hiện những tuyên bố khủng bố của mình đối với nhiều quốc gia trong khu vực (Thổ Nhĩ Kỳ, A-déc-bai-gian, Georgia) hỗ trợ cho các tổ chức khủng bố trên toàn thế giới mà các hoạt động của chúng nhằm chống lại những quốc gia này.

2.1 Căn nguyên

Lịch sử chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a bắt nguồn từ cuối thế kỷ thứ 19. Năm 1887, đảng đầu tiên của Ác-mê-ni-a là "Hnchak" ("Tiếng chuông") đã được thành lập tại Giơ-ne-vơ trên cơ sở những nguyên lý chủ nghĩa Mác. Những thành viên của đảng chỉ là người Ác-mê-ni-a ở Nga mang trong mình tinh thần chiến đấu cách mạng. Năm 1890, Liên đoàn Nhà cách mạng Ác-mê-ni-a - đảng "Dashnakt-

sutyun” đã được thành lập tại Tiflis với mục tiêu kết hợp tất cả các nhóm khủng bố nhỏ và giới cách mạng. “Cả hai nhóm này muốn có một Ác-mê-ni-a Thổ Nhĩ Kỳ độc lập ở sáu tỉnh phía đông để có thể trở thành một nhà nước xã hội chủ nghĩa”(6). Nhưng đó chỉ là mục tiêu có vai trò trung gian.

Chương trình của đảng “Hnchak” đã tuyên bố rằng “mục đích đầu tiên của đảng là nhằm giành được độc lập chính trị và quốc gia cho Ác-mê-ni-a Thổ Nhĩ Kỳ. ...Những biện pháp được sử dụng để đạt được mục tiêu này là tuyên truyền, kích động, khủng bố, tổ chức, và phong trào nông dân và công nhân. ...Một nhánh đặc biệt sẽ được thành lập để tổ chức những hoạt động khủng bố này. ...Sau độc lập của Ác-mê-ni-a của Thổ Nhĩ Kỳ, cuộc cách mạng sẽ mở rộng sang Ác-mê-ni-a của Nga và Iran và Liên bang Ác-mê-ni-a sẽ được thành lập.”

Chương trình của đảng “Dashnaktsutyun” đã vạch ra kế hoạch thành lập các nhóm chiến binh và thực hiện khủng bố chính trị và tổ chức (7). Đầu thế kỷ, đảng đã hình thành hệ thống khủng bố “Nemesis”, trong đó các đại diện đã thực hiện nhiều vụ ám sát các cựu thành viên chính phủ của đảng Young Turks(8). Chương trình của đảng “Dashnaktsutyun” đề ra nhiệm vụ “kích động giao chiến và khủng bố các quan chức chính phủ, mật thám, tên phản bội, những tên cho vay nặng lãi và tất cả những tên bóc lột. ...Liên đoàn cách mạng Ác-mê-ni-a là một tổ chức khủng bố ngay từ ngày đầu tiên. Đây sẽ là tổ chức kiểm soát Ác-mê-ni-a sau Chiến tranh thế giới thứ I; chúng đã tiếp tục chủ nghĩa khủng bố có sự hỗ trợ của nhà nước cho tới nay”(9).

Vào những năm 90 của thế kỷ thứ 19, những thành viên của đảng dashnaktsutyun đã thực hiện những hành động khủng bố nhằm vào Đế quốc Ottoman để đạt được những mục tiêu chính trị của mình. Mục đích là kích động những người Ác-mê-ni-a theo Đạo Cơ-dốc và người Thổ Nhĩ Kỳ theo Đạo Hồi phản kháng vì thế các thế lực Châu Âu theo Đạo Cơ-dốc sẽ móc nối với nhau và thành lập Nhà nước Ác-mê-ni-a. Những tên khủng bố Ác-mê-ni-a sẽ xúi giục những người theo Đạo Hồi bằng những hành động bạo lực liên tục. Khi những người theo Đạo Hồi hưởng ứng, những người Ác-mê-ni-a sẽ thét lên rằng “Những người Thổ Nhĩ Kỳ theo Đạo Hồi tàn bạo đang tàn sát những người Ác-mê-ni-a theo Đạo Cơ-dốc vô tội”(10).

Trong hai thập kỷ đầu của thế kỷ 20, chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a đã gây bất bình ở A-déc-bai-gian. Giai đoạn tiếp theo là vào những năm 70-80 khi chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a hoạt động trên quy mô quốc tế(11). Từ cuối những năm 80, chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a đã quay trở lại A-déc-bai-gian.

S.Weems thực sự đúng khi nói rằng “khủng bố và bạo lực là đường lối chính thức của người Ác-mê-ni-a kể từ phong trào chủ nghĩa dân tộc”(12).

2.2. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a, một phần của Chủ nghĩa khủng bố Quốc tế

Cuối thế kỷ 20 được đánh dấu bởi mức độ hành động cao nhất của các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a như “Quân đội mặt Ác-mê-ni-a để Giải phóng Ác-mê-ni-a” (ASALA, thành lập năm 1975 tại Beirut), “Những người báo thù cho Tội diệt chủng Ác-mê-ni-a” (thành lập năm 1973), “Nhóm 9/6” (thành lập năm 1991 tại Thụy Sĩ), “Liên đội tự sát” (thành lập năm 1981 tại Pháp), các hoạt động khủng bố đều hướng tới thực hiện những mục đích và yêu cầu của các đảng chính trị Ác-mê-ni-a “Dashnaktsutyun”, “Hnchak”, “Ramkavar”, như sau:

- Thổ Nhĩ Kỳ, nhà nước kế nhiệm của Đế quốc Ottoman, thừa nhận “tội diệt chủng” người Ác-mê-ni-a.
- Thổ Nhĩ Kỳ trả lại cho người Ác-mê-ni-a “tổ quốc lịch sử” của họ.
- Chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ bồi thường vật chất cho “tội diệt chủng”.
- Chính phủ của tất cả các quốc gia trên thế giới thừa nhận “tội diệt chủng” và các quyền lãnh thổ (13).

Nhằm thu hút sự chú ý của cộng đồng quốc tế tới vấn đề gọi là “tội diệt chủng người Ác-mê-ni-a”, các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a đã cố gắng bào chữa cho những hành động khủng bố của mình là cuộc đấu tranh giải phóng tổ quốc. “Nếu chúng tôi cho mục đích của mình là thừa nhận tội diệt chủng thì lẽ tự nhiên là những phong trào của chúng tôi sẽ được nhận thức như một hành động trả thù. Nhưng nếu chúng tôi tuyên bố rõ ràng rằng mục đích chính của chúng tôi là giải phóng tổ quốc thì dư luận sẽ không coi lý do của chúng tôi là cố gắng thực hiện hành động trả thù”(14).

“Giải phóng tổ quốc” được cho là đạt kết quả bằng cách khủng bố chống lại người dân vô tội trên khắp thế giới. Trong thư gửi Thomas O’Neil, nguyên Phát ngôn viên Hạ viện của Quốc hội Hoa Kỳ, nguyên Bộ trưởng Ngoại giao Hoa Kỳ George Schultz đã lưu ý rằng “hơn 50 nhà ngoại giao Thổ Nhĩ Kỳ và công dân Hoa Kỳ đã bị giết hại bởi những tên khủng bố muốn thông qua việc kết tội người Thổ Nhĩ Kỳ trong tổ chức về tội diệt chủng. Những tên khủng bố này đã giết hại những người Hoa Kỳ nghi ngờ về việc kết tội diệt chủng”(15). Các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a hoạt động cùng với các nhóm khủng bố và tội phạm khác. Những thực tế sau đây có thể lấy làm ví dụ:

- Tên khủng bố Ác-mê-ni-a Hagop Hagopian tham gia vào cuộc thám sát những vận động viên Israel trong suốt Olympics Munich 1972 do những kẻ khủng bố thuộc Tổ chức Giải phóng Palestine (PLO) thực hiện;(16)
- Tuyên bố hợp tác giữa PKK và ASALA trong cuộc chiến chống lại Thổ Nhĩ Kỳ được thông qua vào ngày 06/04/1980 tại Lebanon;(17)
- ASALA hỗ trợ những hành động của tổ chức “Jihade-Islami”, thổi tung doanh trại của thủy quân Hoa Kỳ tại Beirut;(18)
- Liên kết với ông trùm ma túy Carlos, người đã phát biểu trong cuộc phỏng vấn với Đài truyền hình Tây Ban Nha rằng: “Chúng tôi có những mối liên hệ với các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a. Chúng tôi giúp đỡ nhau và hợp tác chặt chẽ với nhau”.(19)
- Tên khủng bố Ác-mê-ni-a Monte Melkonian đã duy trì liên lạc với đại diện của tổ chức “Fatah” là Abu-Nabil, người có nhiệm vụ thực hiện những hành động khủng bố tại Beirut cùng với việc lôi kéo những người Ác-mê-ni-a. Các hoạt động của Abu-Nabil nhằm thu nạp và sử dụng những người Ác-mê-ni-a vì lợi ích của tổ chức “Fatah” theo hướng dẫn riêng của Yasser Arafat. Bất chấp tư cách đảng viên, những người Ác-mê-ni-a đã hợp tác với “Fatah”;(20)
- Năm 1981, cảnh sát Thụy Điển đã bắt giữ một nhóm buôn lậu thuốc phiện người Ác-mê-ni-a có liên hệ với những tên khủng bố Ác-mê-ni-a. “ASALA” đã liên lạc đe dọa chính phủ Thụy Điển yêu cầu thả những tên buôn lậu;(21)

- Những vụ nổ tổ chức vào năm 1986 tại Paris với sự giúp đỡ của Abu Nidal nhằm ép buộc chính quyền Pháp thả hai tên khủng bố Trung Đông cùng với tên khủng bố Ác-mê-ni-a là Garabedian;(22)
- Tại Hội nghị đoàn kết Quốc tế lần thứ hai với người dân Ác-mê-ni-a tổ chức vào ngày 20/04/1986 tại Hy Lạp, Bassam abu-Salim đại diện cho Mặt trận Bình dân Giải phóng Palestine do Georges Habash lãnh đạo đã đưa ra tuyên bố công khai: “Cánh cửa doanh trại của chúng tôi luôn luôn rộng mở với những chiến binh tự do Ác-mê-ni-a”;(23)
- Hành động chung của các chiến binh PKK và ASALA tại vùng núi Trodoss, Síp với sự hỗ trợ của các cố vấn quân sự của Abu Nidal;(24)
- Nhắc đến “Mossad”, BBC phát tin tức rằng Georges Habash, lãnh đạo của Mặt trận Bình dân Giải phóng Palestine đã mô tả những hoạt động của ASALA và PKK là “phân biệt chủng tộc cực đoan, dân tộc chủ nghĩa cực đoan và phát xít”. Habash đã trục xuất khỏi doanh trại của mình những

tên khủng bố ASALA tham gia vào buôn bán ma túy;(25)

- Cuộc gặp của các đại diện ASALA và PKK đã được tổ chức tại miền Bắc Irắc, trong cuộc họp các đại diện ASALA đã đưa ra điều kiện tiên quyết để tiếp tục hỗ trợ cho PKK là phải cứng rắn hơn trong những hoạt động sau này;(26)
- Tổ chức khủng bố “Hezbollah” nhận dạng Stefan Nicolian, phi công lái máy bay “Cessna”, kẻ đã tấn công máy bay Israel và đã bị bắn rơi bởi Không quân Israel(27). Cũng nên đề cập rằng lui trở về năm 1987, Vụ tình báo Israel “Mossad” đã khuyên Cảnh sát mật Thổ Nhĩ Kỳ cẩn trọng theo sau những phát triển liên quan đến việc thiết lập quan hệ hợp tác chặt chẽ giữa ASALA và “Hezbollah”;(28)
- Thực tế là những phần lãnh thổ A-déc-bai-gian bị chiếm đóng được sử dụng bởi những tên khủng bố quốc tế và mafia để sản xuất ma túy cũng như làm tuyến đường vận chuyển buôn lậu ma túy được chứng minh bằng xung đột quyền lợi của tên khủng bố quốc tế Monte Melkonian và những ông trùm Mafia địa phương do hệ quả của việc M.Melkonian đã ra lệnh đốt cháy những nhà máy ma túy làm từ cây gai dầu;(29)
- PKK và ASALA cấp tiền cho những hoạt động của mình bằng cách vận chuyển thuốc phiện A-na-tô-li và Trung Á cộng tác với các ông trùm ma túy Ap-ga-ni-xtăng ở Ap-ga-ni-xtăng và Pa-ki-xtan.(30)

Armenian terrorist organizations, cooperating with militant terrorist groups, were indiscriminate in the selection of their victims, not confining their violence to the Turks. The Americans, the Portuguese, the Swedish, the Canadians, the French, the Australians, and hundreds of representatives of other nationalities, who didn't favour their appeals, also became their victims.

Cần chú ý đặc biệt đến những mối liên hệ với tổ chức khủng bố “Al-Qaida” do Ussama bin Laden đứng đầu. R.Novruzoglu và Y.Oguz đã nghiên cứu chi tiết những mối ràng buộc này. Họ đặc biệt lưu ý rằng Lella Bagdasarian, một người Ác-mê-ni-a bản địa đã chiến đấu ở Karabakh trong nhóm phụ nữ bắn tỉa của ASALA. Năm 1994, cô ta chuyển sang Pháp. Năm 1999, cô ta đã chuyển sang Đạo Hồi và lãnh đạo nhánh “Al-Qaida” ở Pháp. Argun Israelian từ Khankendi đã tham

gia vào vụ thảm sát những người A-déc-bai-gian ở Khojaly. Năm 1995, hãn rời đến Syria nơi hãn được chọn làm phó chủ tịch nhánh "Al-Qaida" ở Washington tại cuộc họp có sự tham gia của ASALA. Michel Sarkissian, một người bản địa ở Sumgayit, đã dẫn đầu nhóm "Sassun" và tham gia những vụ giết hại người A-déc-bai-gian tại Karabakh. Từ năm 1999, hãn ta đã dẫn đầu nhánh ASALA ở Síp. Từ năm 2002, hãn làm việc trong phòng phân tích của "Al-Qaida".(31)

Vào ngày 04/05/2000, chi nhánh công ty "Vadi al-Qaid" thuộc sở hữu của Ibrahim bin Laden đã được mở tại Yerevan. Công ty đã tài trợ cho 9 sinh viên Ap-gani-xtăng học tại Đại học Yerevan từ 1994 đến 2000, những sinh viên này được cấp thẻ thành viên lữ đoàn quân sự 005. Lữ đoàn có các chi nhánh tại Luân Đôn, Yerevan, Paris, Washington, Tê-hê-ran, Cologne, Nga, Ác-hen-ti-na, Brazil, Georgia và được tài trợ trực tiếp bởi Ussama bin Laden.(32)

Thoạt nhìn, những mối ràng buộc đủ chặt chẽ này của chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a với các tổ chức khủng bố Đạo Hồi có thể gây ngạc nhiên và đặt ra nhiều vấn đề. Nhưng bài báo xuất bản trên tờ báo "GAMK" của Ác-mê-ni-a đặt tại Paris đã đưa ra câu trả lời khá mở đáng để suy nghĩ :(33)

"Có những trụ sở của Hoa Kỳ và NATO tại Ác-mê-ni-a Thổ Nhĩ Kỳ. Do vậy, Hoa Kỳ sẽ phản đối và chiến đấu với bất kỳ lực lượng nào cố lật đổ sự ổn định của khu vực đó và cố thay đổi hiện trạng. Nói cách khác, để giải phóng những vùng đất Ác-mê-ni-a, chúng tôi sẽ phải đối phó với không chỉ chính phủ Thổ Nhĩ Kỳ mà cả Liên minh Đại Tây Dương và Hoa Kỳ... NATO suy yếu và Hoa Kỳ suy yếu sẽ giúp việc giải phóng các vùng đất Ác-mê-ni-a dễ dàng hơn... và sẽ giúp giải phóng Thế giới thứ ba khỏi ách áp bức của chủ nghĩa đế quốc Hoa Kỳ".

Do vậy, những thực tế trên đây xác nhận rằng chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a là một phần không thể tách rời của chủ nghĩa khủng bố quốc tế và tội phạm có tổ chức xuyên quốc gia.

2.3. Hỗ trợ của Cộng hòa Ác-mê-ni-a đối với Chủ nghĩa khủng bố Quốc tế

Các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a là những cấu trúc hùng mạnh với các đơn vị, thiết bị và dữ liệu thông tin riêng biệt. Tất cả đều có thể sử dụng cho mục

dịch phạm tội mà không cần hỗ trợ nhà nước. Các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a hưởng đầy đủ hỗ trợ từ Cộng hòa Ác-mê-ni-a. Có thể chứng minh bằng những thực tế sau:

- Nguyên Tổng thống Ác-mê-ni-a L.Ter-Petrossian đã đứng ra can thiệp với Tổng thống Pháp để xem xét lại việc thống giam Varuzhan Karapetian, một tên khủng bố chịu trách nhiệm cho vụ khủng bố tại Sân bay Paris "Orly", trong đó có sáu người chết bao gồm một công dân Hoa Kỳ. Sau khi được thả, V.Karapetian đã được tiếp nhận như một anh hùng dân tộc ở quê hương của mình. Thủ tướng chính phủ Ác-mê-ni-a Andranik Markarian và nhiều quan chức khác của Cộng hòa Ác-mê-ni-a đã mô tả những hành động của kẻ khủng bố là "hành động yêu nước";(34)
- Mặc dù nguyên Tổng thống Ác-mê-ni-a L.Ter-Petrossian đã cố gắng đình chỉ các hoạt động của đảng "Dashnaksutyun", vì buộc tội đảng này duy trì một đội quân khủng bố mật "DRO" tham gia vào buôn bán ma túy quốc tế và những hoạt động kinh tế bất hợp pháp;(35) hiện nay, những thành viên của đảng này cũng có đại diện trong Chính phủ Ác-mê-ni-a. (36)
- Vào tháng 07/ 1998, Abdulla Ocalan, lãnh đạo của tổ chức khủng bố người Kurd PKK đã yêu cầu lãnh đạo Cộng hòa Ác-mê-ni-a cho ông ta toàn quyền sử dụng một doanh trại trên lãnh thổ Ác-mê-ni-a;(37)
- Theo hướng của tổ chức PKK, Quân đội Giải phóng Nhân dân Kurd (ARGK) theo lệnh của Cemil Bayik đã lãnh đạo cuộc đấu tranh có vũ trang tại Thổ Nhĩ Kỳ. ARGK do PKK phát triển trong suốt giai đoạn chiến tranh theo A. Ocalan hiện có 15000 chiến binh bao gồm 4000 phụ nữ. Các chiến binh đều khá trẻ, nhỏ nhắn và không được đi học: công nhân, nông dân, người thất nghiệp. Họ đôi khi được thu nạp tình nguyện, đôi khi không và được đào tạo tại khu du kích trong các doanh trại ở nước ngoài của Đảng gọi là vùng phi kiểm soát, miền bắc Irắc, ở Iran hoặc tại những khu vực tiếp giáp giữa Ác-mê-ni-a và A-déc-bai-gian.(38)
- Vào năm 2000-2001, theo quyết định của tòa án, 16 thành viên PKK cố đi từ Iran qua A-déc-bai-gian sang Ác-mê-ni-a và quay trở lại đã bị tổng

giam.(39)

- Vào ngày 09/05/2002, chính phủ Hoa Kỳ đã thu tiền phạt một số doanh nghiệp Ác-mê-ni-a vì bán thiết bị và công nghệ cho Iran, điều này vi phạm Đạo luật 2000 đối với Iran về cấm phổ biến.(40) . Khó có thể tin được rằng những doanh nghiệp này đã hoạt động mà chính phủ Ác-mê-li-a không hề hay biết. Tất cả những điều này chưa phải là một danh sách hoàn chỉnh những thực tế xác nhận sự hỗ trợ của Cộng hòa Ác-mê-ni-a đối với chủ nghĩa khủng bố Quốc tế.(41)

2.4. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a chống lại A-déc-bai-gian

A-déc-bai-gian đã trở thành mục tiêu của chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a kể từ đầu thế kỷ 20. Các vụ khủng bố có xu hướng lan rộng mạnh mẽ trong cuộc cách mạng Nga đầu tiên vào giai đoạn 1905-1907 và giai đoạn 1918-1920. Những người Ác-mê-ni-a xấu có những hành động tàn ác. Họ không tha mạng người già, phụ nữ và trẻ em, để lại sau lưng những ngôi làng bị tàn phá và đốt rụi.(42)

Kể từ cuối những năm 80 của thế kỷ 20, A-déc-bai-gian lại một lần nữa trở thành mục tiêu chính của chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a. Các vụ khủng bố đã chống lại người dân thường cả ở trong và ngoài lãnh thổ A-déc-bai-gian. Hậu quả của các tội ác do những tên khủng bố Ác-mê-ni-a thực hiện từ năm 1989 đến năm 1994 là hơn 2 nghìn người dân thường của nước Cộng hòa Ác-mê-ni-a, trong đó chủ yếu là phụ nữ, người già và trẻ em đã bị chết, hàng chục nghìn người bị thương và trở thành tàn phế (xem phụ lục I).

Cùng với sự xâm lăng rộng của mình chống lại Azerbaijan, Armeni tích cực tham gia vào các hoạt động lật đổ trên lãnh thổ Azerbaijan. <<Hành vi, phương pháp và thực tiễn của khủng bố tạo thành vi phạm, làm trái nghiêm trọng trong những mục đích và nguyên tắc của Liên Hiệp Quốc, có thể đặt ra một mối đe dọa cho quốc tế hòa bình và an ninh, gây nguy hiểm cho mối quan hệ thân thiện giữa các đất nước, cản trở sự hợp tác quốc tế và nhằm tiêu diệt nhân quyền, quyền tự do cơ bản và nền tảng dân chủ của xã hội>>.

Tuyên bố về các biện pháp để loại bỏ chủ nghĩa khủng bố quốc tế được

thông qua bởi Đại hội đồng Liên Hiệp Quốc tại phiên họp thứ chín bốn mươi chín từ năm 1994 (nghị quyết 49/60).

Cục tình báo Ác-me-ni-a và những tổ chức khủng bố Ác-me-ni-a khác nhau gây ra những hành vi khủng bố chống lại người dân thanh bình tại Baku, Ganje và các trung tâm lớn khác của A-déc-bai-gian, tập trung vào các đơn vị công nghiệp và các phương tiện giao thông vận tải. Dữ liệu sẵn có cho thấy rằng tổ chức khủng bố Ác-me-ni-a có các thủ đoạn, phương sách đáng kể trong sự bố trí của họ cũng như «kinh nghiệm» phong phú trong việc chuẩn bị và thực hiện hành động khủng bố.

Có rất nhiều bằng chứng về trách nhiệm của Ác-me-ni-a cho các hoạt động khủng bố chống lại Azerbaijan và các nước, hợp tác với các tổ chức khủng bố, và sự trợ giúp của nó với các tổ chức khủng bố bằng cách biến lãnh thổ của nó sẵn sàng cho họ để sử dụng như căn cứ và các trại huấn luyện chống lại các nước trong khu vực.

Bằng chứng về mối quan hệ đặc biệt giữa Armenia và những kẻ khủng bố quốc tế có thể được nhìn thấy, ví dụ, một thực tế rằng chữ ký của 1,227,473 người Ác-me-ni-a đã được thu thập, bảo vệ Varujan Karapetyan, một tên khủng bố, người bị kết án tại Pháp tù chung thân cho việc đặt thuốc nổ gần văn phòng của hàng hàng không quốc gia Thổ Nhĩ Kỳ tại sân bay Orly. Một trường học cấp 1 tại Yerevan đã đã được đặt tên để vinh danh hấn, và tại Yerevan và Echmiadzin triển lãm của bức tranh của hấn đã được tổ chức. Đây như là một dấu hiệu của sự thông cảm cho khủng bố, tổng thống Levon Ter-Petrosyan yêu cầu của ông người đồng cấp người Pháp Jacques Chirac, tha thứ V. Karapetyan. Tổng thống Ác-me-ni-a đã tham gia lễ tưởng niệm, với tham dự của 50.000 người đối với tên khủng bố quốc tế nổi tiếng Monte Melkonyan và cũng đã có mặt tại tang lễ sau đó tại Yerevan.

Việc sử dụng chủ nghĩa khủng bố để thực hiện kế hoạch xâm lược của Armenia có dòng lịch sử đẫm máu. Các tổ chức khủng bố Ác-me-ni-a bắt đầu xuất hiện vào cuối thế kỷ 19 ở hình thức viện bạo lực. Nhằm mục đích thành lập «Đại Ác-me-ni-a». Chủ nghĩa khủng bố Ác-me-ni-a giả định kích thước toàn cầu trong đầu năm 1970. Khi những căn cứ đào tạo khủng bố xuất hiện trong một số quốc gia. Hoạt động của các tổ chức khủng bố như «Quân Đội Mật Ác-me-ni-a giải phóng Ác-me-

ni-a» (ASALA), «Những người báo thù cho tội diệt chủng Ác-me-ni-a» và «Quân đội cách mạng Armenia» được tiến hành chủ yếu ở các nước Tây Âu và Bắc Mỹ.

Không giống như các bên quốc gia Hnchak và Dashnakhsutiun, xây dựng một nền tảng lý tưởng dựa trên chính sách khẳng định tuyên bố lãnh thổ, các tổ chức này rơi vào một thể loại quân sự khủng bố cực đoan, đối phó với «vấn đề thực tế» trong việc thực hiện «dự án» tạo ra tư tưởng của họ. Chúng là để đổ lỗi cho việc giết hàng trăm người.

Đó là một thực tế được thiết lập, ví dụ, người sáng lập của ASALA Akop Akopyan, bắt đầu sự nghiệp đen tối như một thành viên của nhóm khủng bố mà tàn sát các vận động viên Israel tại thế vận hội Munich năm 1972.

Vào tháng 1 năm 1978 một nhóm khủng bố S. Zatikyan, Z. Bagdarsyan và A. Stepanyan gây ra một vụ nổ trong hệ thống đường sắt ngầm Mat-xờ-cơ-va, nạn nhân khi đó là những người dân vô tội, bao gồm cả phụ nữ và trẻ em.

Các hành vi đầu tiên của chủ nghĩa khủng bố quốc tế Ác-me-ni-a đã xảy ra trong những năm 1980, khi ASALA đã tham gia vào việc tổ chức một loạt các vụ nổ bom ở Paris. Mười người đã thiệt mạng và 150 bị thương do hậu quả của các hành động khủng bố.

Năm 1984, một xe buýt chở khách trên tuyến đường No.106 bị nổ tung ở Baku, làm thiệt mạng một người phụ nữ-mẹ của hai trẻ em- và làm thương một số người khác. Lực lượng đặc nhiệm A-déc-bai-gian đã bắt giữ tên khủng bố chịu trách nhiệm về tội ác, được xác định là người Ác-me-ni-a tên Vartanov.

Kể từ cuối thập niên 1980, chủ nghĩa khủng bố Ác-me-ni-a tại Liên Xô cũ có chiều hướng tăng, đặc biệt là sau tuyên bố lãnh thổ của Ác-me-ni-a đối với A-déc-bai-gian và tung ra các hoạt động vũ trang ở vùng miền núi Karahakh thuộc cộng hòa Azerbaijan.

Từ đầu năm 1988 chủ nghĩa khủng bố tại Ác-me-ni-a được nâng lên cấp chính sách nhà nước và mục tiêu duy nhất của nó đã trở thành lãnh thổ A-déc-bai-gian. Vũ khí và đạn dược được vận chuyển từ Ác-me-ni-a, đến vùng núi Karabakh vào tay của các nhóm khủng bố ngầm Ác-me-ni-a. Năm 1988, hơn 100 trường hợp sản xuất bất hợp pháp và hành vi trộm cắp vũ khí đã được phát hiện bởi các cơ quan thực thi pháp luật của A-déc-bai-gian. Trong cùng năm đó, những kẻ

khủng bố Ác-me-ni-a gây ra 32 hành động khủng bố trên lãnh thổ của vùng núi Karabakh của A-déc-bai-gian và huyện giáp với Ác-me-ni-a.

Những kẻ khủng bố đã làm gián đoạn đường giữa làng A-déc-bai-gian và nhiều lần phá nổ những cây cầu và các phương tiện khác, bao gồm cả các đường ống cung cấp nước uống tới Ganja (thành phố lớn thứ nhì A-déc-bai-gian).

Trong thời gian từ 19 Tháng một tới 17 Tháng năm 1990, một nhóm khủng bố có trụ sở tại Yerevan tiến hành nhiều cuộc tấn công từ lãnh thổ của Ác-me-ni-a vào người dân vô tội của các làng biên giới ở huyện Gazakh của A-déc-bai-gian. Những hành động bạo lực dẫn đến, trong nhiều, cái chết của F. Mustafayev, cư dân của làng Khirimly, và S. Magerrarnov và N. Guliev, cả hai mục đồng trong làng Sofulu. Cùng nhóm khủng bố đó thực hiện một cuộc tấn công trên một chiếc xe tuần tra của phòng nội vụ huyện Gazakh. Hai thành viên của nhóm, L. Arutyunyan và A. Mkrtchyan, đã bị giam giữ bởi các cơ quan thực thi pháp luật của A-déc-bai-gian, đã bị kết án năm và sáu năm tù.

Ác-mê-ni-a đứng đằng sau các tội ác này và các vụ khủng bố này được tổ chức để thực hiện mục tiêu chính trị - chiếm đóng khu vực Nagorno-Karabakh của A-déc-bai-gian. Sau khi đã bị người Ác-mê-ni-a chiếm đóng, khu vực này của A-déc-bai-gian cùng với Ác-mê-ni-a và Trung Đông trở thành nơi triển khai các tổ chức khủng bố.(43) Các tài liệu do Học viện Nghiên cứu Quốc tế tại Washington đề cập đến sự tồn tại của 21 trung tâm huấn luyện cho các chiến binh PKK tại Ác-mê-ni-a và khu vực Nagorno-Karabakh của A-déc-bai-gian. Khoảng 660 quân khủng bố người Kurd đã được đào tạo trong các lực lượng vũ trang của Cộng hòa Ác-mê-ni-a.(44) Theo R.Novruzoglu và Y.Oguz, Ibrahim bin Laden, người mà chúng ta đã biết, đã dựng lên một kế hoạch tỉ mỉ về việc xây dựng các trại huấn luyện trên các vùng lãnh thổ đã được chiếm đóng của A-déc-bai-gian, đặc biệt là tại Jabrayil, Zangilan và Gubadly. Bin Laden đã đầu tư 320 nghìn USD cho các mục đích này. Mark Sarkissian, thủ lĩnh của tổ chức khủng bố "Chegakron" tại Khankendi kể từ năm 1999, với chứng minh thư được giao bởi Bin Laden, đã trở thành thành viên của tổ chức cấp tiến "Islam có vũ trang" (Algeria) và là điều phối viên giữa hai tổ chức này. (45)

Sự tham gia của Ác-mê-ni-a, hay chính xác hơn là của các cơ quan nhà nước

trong các vụ khủng bố chống lại A-déc-bai-gian đã được chứng minh với nhiều bằng chứng pháp lý. Ví dụ, sau khi hợp tác giữa Bộ An ninh quốc gia A-déc-bai-gian và Tổng cục An ninh Liên bang Nga, một nhóm khủng bố người Ác-mê-ni-a ly khai mà đứng đầu là chánh văn phòng Bộ trưởng An ninh Quốc gia Ác-mê-ni-a, đại tá Jan Ohanessian, phụ tá của ông là thiếu tá Ashot Galoyan và sĩ quan cấp cao của Vụ chống khủng bố thuộc Tổng cục An ninh Liên bang Nga, thiếu tá Boris Simonian, hoạt động trên lãnh thổ của Liên bang Nga, đã được gọi tên. Nhóm khủng bố này được cung cấp tài chính từ tổ chức "TIRR" có trụ sở tại Mát-xcơ-va và đứng đầu là V.Petrossin, đã tổ chức các vụ nổ trên một vài đoàn tàu trên phạm vi lãnh thổ Nga và A-déc-bai-gian. Tất cả những người này đều bị tuyên án nhiều năm tù giam tại các tòa án của Liên bang Nga và Cộng hòa A-déc-bai-gian. Theo Cục tình báo Ác-mê-ni-a, thực tiễn tổ chức vụ nổ tàu điện tại Ga tàu điện ngầm Baku ngày 19 tháng 3 năm 1994 (14 người chết, 42 người bị thương) là do các thành viên của tổ chức khủng bố và ly khai "Sadval" hoạt động tại Dagestan tiến hành, vụ việc đã được chứng minh qua điều tra của tòa án. Nhiều bằng chứng bằng tài liệu và giấy chứng thực trực tiếp cho thấy những chiến binh của tổ chức này đã được huấn luyện cho các hoạt động quân sự và đảo chính tại các khu căn cứ quân sự đặc nhiệm của Ác-mê-ni-a trên khu thuộc địa Lukoser của quận Nairi và quận Arzni của Ác-mê-ni-a, cũng như là tại các doanh trại được xây dựng riêng biệt trong quận Maharramkend của Dagestan. Chính các đội đặc nhiệm của Ác-mê-ni-a cung cấp tài chính và tất cả những vật liệu nổ cần thiết cũng như là phương tiện kỹ thuật cho vụ khủng bố. Đội đặc nhiệm A-déc-bai-gian đã phát hiện 43 người tổ chức và thực hiện tội ác này. 30 người trong số họ đã bị tuyên án bởi Tòa án Tối cao A-déc-bai-gian; đối với những người khác đang chạy trốn ra khỏi A-déc-bai-gian, việc truy tìm vẫn đang tiếp diễn. Đặc điểm bất thường của vụ khủng bố này là các đội đặc nhiệm của một quốc gia, nước láng giềng A-déc-bai-gian (có nghĩa là Ác-mê-ni-a), đã chiếm đóng các vùng lãnh thổ và tài trợ cho chế độ ly khai ở khu vực phía tây A-déc-bai-gian (tại Nagorno-Karabakh), đã tổ chức huấn luyện những tên khủng bố trên lãnh thổ của nước láng giềng khác (Nga) được thực hiện bởi những người ly khai đòi kiểm soát một số khu vực miền bắc A-déc-bai-gian. Đây là một bằng chứng thuyết phục rằng sự tác động của

những kẻ ly khai thuộc các nguồn gốc tôn giáo khác nhau là một trong những yếu tố cấu thành quan trọng của chủ nghĩa khủng bố quốc tế. (46)

Ở phần trên chúng tôi đã nói về chính sách nhằm vào việc bố trí nơi ẩn nấp và bào chữa cho chủ nghĩa khủng bố. Ác-mê-ni-a theo đuổi chính sách này đối với vấn đề các tổ chức khủng bố và những tên khủng bố là những người đã tham gia vào hành động bạo lực chống lại người dân hòa bình trên các vùng lãnh thổ của A-déc-bai-gian do các lực lượng vũ trang của Ác-mê-ni-a chiếm đóng. Điều này được chứng minh qua thực tiễn rằng vào năm 1993, các “đồng nghiệp” người Iran, Lebanon và Syria của Monte Melkonian, một công dân Mỹ, người đã bị ngồi tù trong nhà tù Pháp vì vụ khủng bố thực hiện tại Paris, người có liên quan trong các hành động tàn bạo do người Ác-mê-ni-a thực hiện trên lãnh thổ của Nagorno-Karabakh và các khu vực khác của A-déc-bai-gian và người đã được tuyên bố là anh hùng dân tộc của Ác-mê-ni-a, đã tới dự tang lễ của ông cùng với các quan chức Ác-mê-ni-a, bao gồm Tổng thống.(47)

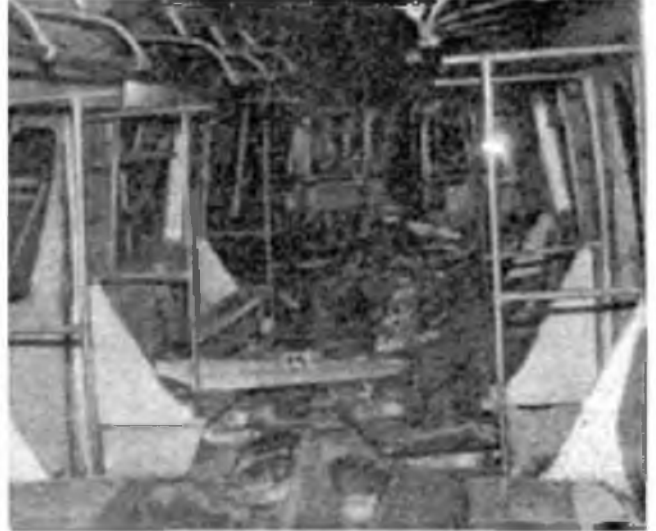
Một ví dụ khác, một tên khủng bố khét tiếng Grant Narkarian và Vazgen Sisian, một trong số những người tổ chức vụ chiếm đóng Đại sứ quán Thổ Nhĩ Kỳ tại Paris năm 1981, đã được vinh danh anh hùng của cuộc chiến tranh Karabakh. (48) Kết quả của lệnh ngừng bắn vào tháng 5 năm 1994 và biện pháp được các đội đặc nhiệm của A-déc-bai-gian thực hiện kể từ giữa năm 1995, hoạt động khủng bố của người Ác-mê-ni-a chống lại dân thường A-déc-bai-gian bắt đầu giảm xuống. Nhưng đồng thời, các cơ quan quốc gia của Ác-mê-ni-a và chế độ bù nhìn tại Nagorno-Karabakh đã cố gắng tổ chức, cung cấp tài chính và thực hiện hoạt động khủng bố bằng biện pháp sử dụng công dân của các nước thứ ba, các đại diện của các dân tộc thiểu số của A-déc-bai-gian, các tù nhân chiến tranh và các con tin. Vì thế tại các căn cứ huấn luyện của những tên khủng bố Ác-mê-ni-a, các nhóm khủng bố từ các tổ chức ly khai của người Lezghin, Avar và Kurd đã được hình thành, các buổi họp bàn về việc chuẩn bị các vụ khủng bố đã được tổ chức với đại diện của các nhóm này và họ đã được hỗ trợ nhiều. Kết quả kiểm tra những người bị đưa vào điều tra có liên quan đến các vụ khủng bố được thực hiện trong tháng 9 năm 2001 tại khu vực Zagatala của A-déc-bai-gian, đã phát hiện thực tế rằng “bộ trưởng quốc phòng” và các “quan chức cấp cao”

khác của Nagorno-Karabakh đã tham gia vào việc chuẩn bị các hoạt động vũ trang nhằm vào sự thống nhất các khu vực miền bắc A-déc-bai-gian với Cộng hòa Dagestan của Nga và cung cấp vũ khí cho quân ly khai người Lezghin và Avar. Những tên khủng bố đã thực hiện các tội ác này thường xuyên tới Yerevan và Nagorno-Karabakh và được huấn luyện đặc biệt tại đây; họ được trang bị vũ khí và tiền để bắt đầu hành động nhằm xây dựng một quốc gia Avar ly khai.(49)

Magammad Ojagverdiyev, người được thả tự do sau khi bị Ác-mê-ni-a bắt giữ vào ngày 3/11/2001, nói tại buổi họp báo tổ chức vào ngày 23/11/2001 rằng khi ông ở Ác-mê-ni-a, ông đã được yêu cầu thực hiện vụ khủng bố chống lại công chức nhà nước và các nhà chính trị lỗi lạc. Đổi lại ông sẽ được chu cấp một căn hộ tại bất cứ một quốc gia nào và tiền bạc. Khi ông từ chối, ông bị tra tấn trong khu biệt giam điều tra của Bộ An ninh Quốc gia Ác-mê-ni-a. Chủ nghĩa khủng bố có liên quan mật thiết đến tội ác được tổ chức xuyên quốc gia, buôn lậu ma túy, rửa tiền, buôn lậu vũ khí và vận chuyển lậu hạt nhân, hóa chất, chất sinh học và các chất có khả năng gây chết người khác. Sự liên quan này được xét đến trong Nghị Quyết số 1373 của Hội Đồng Bảo An Liên Hợp Quốc ngày 28/9/2001.(50) Hành động này được đặc biệt nhận thấy tại các lãnh thổ không được các quốc gia kiểm soát và được sử dụng phổ biến như là các hành lang quá cảnh. Các tổ chức khủng bố và ly khai thực hiện hành động bất hợp pháp này nhằm các mục đích tự chu cấp tài chính. Ác-mê-ni-a cũng như là chế độ bù nhìn tại Nagorno-Karabakh tiếp tục sử dụng các lãnh thổ đã được chiếm đóng của A-déc-bai-gian như là hành lang quá cảnh cho các hoạt động của tội ác được tổ chức xuyên quốc gia. Họ sử dụng các lãnh thổ này nhằm mục đích kinh doanh thuốc phiện, buôn lậu vũ khí và buôn bán người bất hợp pháp, rửa tiền và các hoạt động bất hợp pháp khác, lợi nhuận từ các hoạt động này được sử dụng để cung cấp tài chính cho chủ nghĩa khủng bố, và đổi lại nó trở thành một trong những điều bị ghét bỏ trên lãnh thổ A-déc-bai-gian. Trong "Báo cáo Chiến lược Kiểm soát ma túy Quốc tế" của Bộ Ngoại giao Mỹ năm 2003, báo cáo ghi nhận rằng các vùng lãnh thổ A-déc-bai-gian bị chiếm đóng đã được sử dụng để buôn lậu ma túy. Năm 2001 tại khu vực Nagorno-Karabakh 3.677kg cây gai dầu đã bị tịch thu. Hơn nữa, quân khủng bố bắt đầu hoạt động tại Ác-mê-ni-a. Các sự kiện trong tháng 10

năm 1999 tại Quốc hội Ác-mê-ni-a có thể được đưa ra làm ví dụ khi những tên khùng bố giết chết người phát ngôn và một số thành viên của quốc hội cùng với Thủ tướng chính phủ.

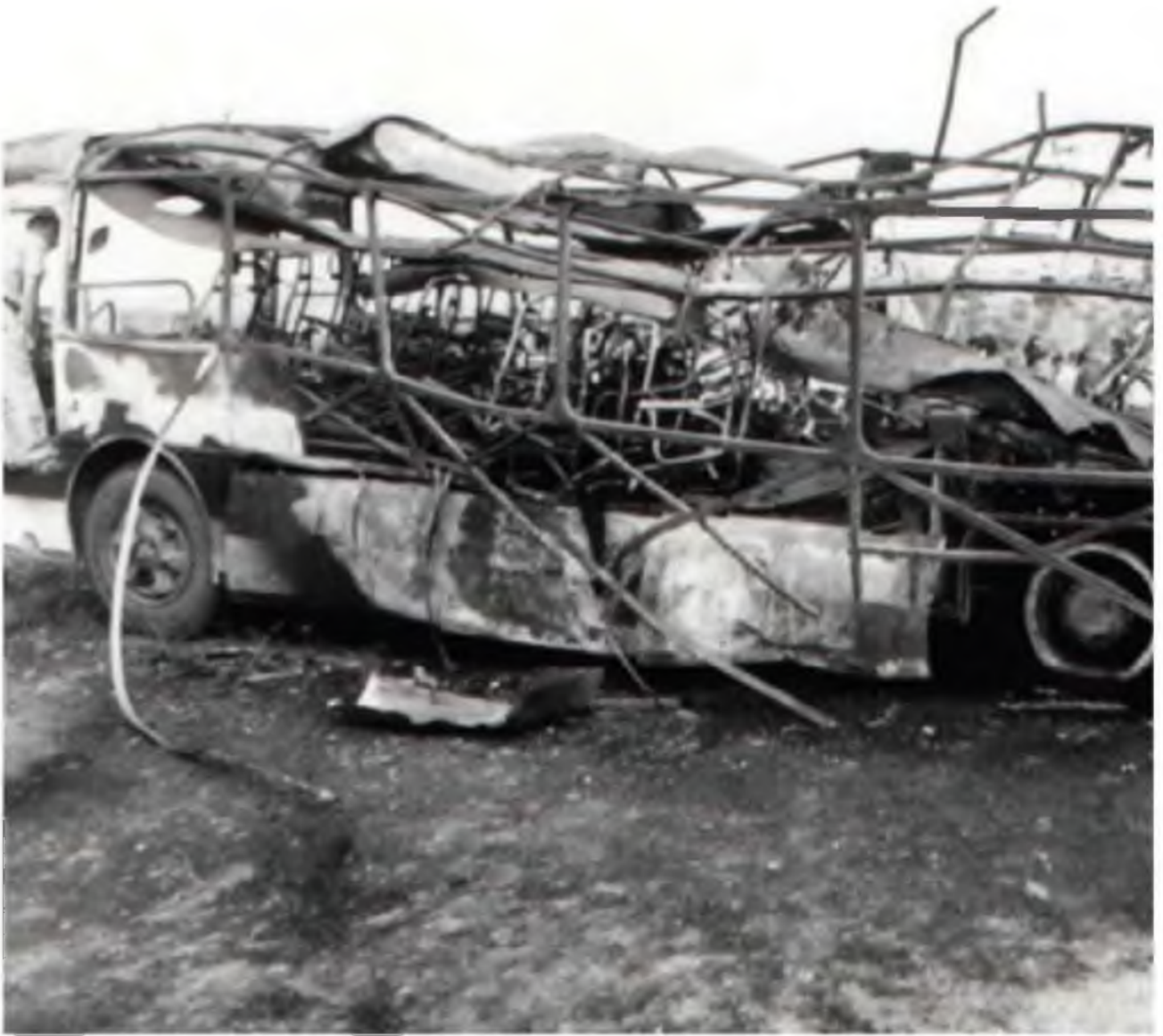
Với những thực tiễn này, S.Weems đi đến một kết luận rằng “các cuộc mưu sát mang tính chính trị đang phổ biến tại Ác-mê-ni-a ngày nay. Thị trường của Yerevan, thành phố thủ đô của Ác-mê-ni-a, tràn ngập nạn tham nhũng trong chính quyền và đã bị mưu sát. Nhiều cá nhân với nỗ lực phản đối và nói ra vấn đề lạm dụng trong chính quyền nhà nước đã bị ám sát”

Kết luận

Như một hình thức chủ nghĩa cực đoan và bạo lực, chủ nghĩa khủng bố là một phương tiện trong tay những nhóm người có liên quan đến chủ nghĩa ly khai, làm mất ổn định, trào lưu chính thống về tôn giáo và thuyết cấp tiến chính trị để thực hiện các mục tiêu chính trị. Chủ nghĩa khủng bố, không thích hợp với các qui định của Luật pháp quốc tế và quốc gia, đặc biệt hung bạo khi thực hiện các vụ khủng bố. Chủ nghĩa khủng bố và những người thực hiện hành động khủng bố làm xói mòn chính cơ sở đạo lý và tính hợp pháp. Chủ nghĩa khủng bố trước đây là phương tiện để đạt được các mục tiêu chính trị của các nhà chủ nghĩa dân tộc Ác-mê-ni-a. Ngày nay chủ nghĩa khủng bố đã trở thành một bộ phận không tách rời trong đời sống chính trị nước Cộng hòa Ác-mê-ni-a. S.Weems lưu ý rằng “kể từ năm 1918 đến nay, hai sản phẩm xuất khẩu chính của Ác-mê-ni-a chính là người dân nước này, đó là những người chạy trốn khỏi “quốc gia nổi tiếng trong lịch sử” và chủ nghĩa khủng bố. Kể từ năm 1918, mặt hàng nhập khẩu số một của Ác-mê-ni-a đã và đang tiếp tục là hàng viện trợ nước ngoài từ các quốc gia khác”. Tất cả các đặc tính và tất cả các loại khủng bố liên quan đến khủng bố tại Ác-mê-ni-a, áp dụng theo thực tiễn mọi phương pháp đã được các tổ chức khủng bố sử dụng. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a có liên hệ mật thiết đến chủ nghĩa khủng bố thế giới và tội ác có tổ chức; đó là một phần không tách rời của chúng. Giai đoạn từ năm 1973 đến 2001 chỉ riêng tại các nước Tây Âu, các tổ chức khủng bố Ác-mê-ni-a đã thực hiện 235 vụ khủng bố, 70 vụ giết người, 41 vụ ám sát. Hậu quả của các vụ khủng bố này là 524 người bị thương và 105 thường dân đã bị bắt làm con tin. Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a được hậu thuẫn bởi Cộng hòa Ác-mê-ni-a và là một phần của chính sách quốc gia. Đáng tiếc là câu chuyện thần thoại của Ác-mê-ni-a dựa trên các khái niệm “Ác-mê-ni-a vĩ đại hơn” và “tội diệt chủng người Ác-mê-ni-a” được thêu dệt bởi các nhà lý luận Ác-mê-ni-a, tiếp tục xúi giục cho đến ngày nay lòng căm thù, tội ác và không dung thứ. Sự gây hấn trực tiếp của quân đội và chủ nghĩa khủng bố đối với dân thường và các công trình dân dụng là các yếu tố của chính sách chung của quốc gia Ác-mê-ni-a đối với A-déc-bai-gian. Những tên khủng bố Ác-mê-ni-a cũng đã thực hiện các

vụ khủng bố chống lại người A-déc-bai-gian tại các lãnh thổ của các nước thứ ba. Sự kéo dài giả tạo của phía Ác-mê-ni-a trong quá trình giải quyết xung đột giữa Ác-mê-ni-a và A-déc-bai-gian là nhằm mục đích làm tình hình khu vực xấu thêm. Ác-mê-ni-a sử dụng khủng bố như là một thành phần trong chính sách quốc gia. Tất cả những điều này đe dọa nghiêm trọng đến an ninh khu vực. Một điều rõ ràng là: Ác-mê-ni-a hiện nay, một quốc gia gây hấn và quốc gia ủng hộ và tài trợ cho chủ nghĩa khủng bố và chủ nghĩa ly khai, sẽ tiếp tục hành động cho đến khi cộng đồng quốc tế lên án và dừng hỗ trợ các yêu sách không hợp pháp của nước này.

Nói tóm lại, chúng tôi muốn nhắc lại lời phát biểu của Tổng thư ký Liên hợp quốc Kofi Annan rằng "... Chủ nghĩa khủng bố đe dọa mọi xã hội. Khi cả thế giới có hành động chống lại khủng bố, tất cả chúng ta đã được nhắc nhở về sự cần thiết phải giải quyết các điều kiện cho phép gia tăng lòng căm thù và sự đố kỵ. Chúng ta phải đương đầu với bạo lực, đức tin mù quáng và lòng căm thù thậm chí phải cương quyết hơn ...".

Phụ lục 1

Trình tự theo niên đại của các vụ khủng bố tại A-déc-bai-gian (1989-1994)

Ngày 16/9/1989

Một xe buýt chở khách đang đi trên tuyến đường Tbilisi-Baku thì bị nổ tung. Hậu quả là 5 người chết và 25 người bị thương.

Ngày 7/10/1989

Trên vùng ngoại ô phía nam của thị trấn Khankendi nước Cộng hòa A-déc-bai-gian, những tên khủng bố Ác-mê-ni-a đã làm nổ tung một cây cầu dành cho xe ô tô trên sông Khelfalichay. Tội phạm A.A.Abramian đã bị Tòa án Tối cao nước Cộng hòa A-déc-bai-gian tuyên án 15 năm tù giam đồng thời sung công tài sản.

Ngày 18/2/1990

Tại km 105 của đường cao tốc Yevlax-Lachin, một xe buýt chạy tuyến từ Shusha đến Baku đã bị nổ tung. Hậu quả của vụ khủng bố là 13 người bị thương.

Ngày 11/7/1990

Xe tải chở đầy hàng hóa của nền kinh tế quốc gia được quân đội hộ tống đã bị tấn công giữa các khu vực thuộc địa Oktavan và Jiraktar tại tỉnh Agdere của vùng Nagorno-Karabakh thuộc A-déc-bai-gian. 3 người chết và 23 người bị thương. Ngày 12/7/1992, tội phạm A.Ayrian đã bị Tòa án Tối cao nước Cộng hòa A-déc-bai-gian xét xử với mức án cao nhất cùng với sung công tài sản.

Ngày 10/08/1990

Sau vụ nổ một xe buýt chở khách đang di trên tuyến đường Tbilisi-Aghdam, 20 người chết và 30 người bị thương. Nhóm tội phạm cũng đã lập kế hoạch để tổ chức phát nổ trên xe buýt chạy tuyến Aghdam-Tbilisi. Ngày 17/6/1991, nhóm tội phạm đã bị bắt, thủ lĩnh của nhóm là A.Avanesian đã bị tuyên án mức án cao nhất, một thành viên của nhóm tên là M.Tatevosian đã bị tuyên án 15 năm tù giam.

Ngày 15/12/1990

Nhóm khủng bố đứng đầu là S.Babayan và A.Ayrumanyan đã giết chết 3 người trên một nhịp cầu giữa các sân ga Jamilli và Kosalar của quận Asgeran thuộc Nagorno-Karabakh của A-déc-bai-gian.

Ngày 15/09/1990

Những tên khủng bố Ác-mê-ni-a đã làm nổ tung trung tâm phát thanh truyền hình tại Khankendi. Không ghi nhận được số nạn nhân.

Ngày 09/01/1991

Một phóng viên của tờ báo "Molodyoj Azerbaydjana" (Thanh niên A-déc-bai-gian)

S.Askerova, trung tá quân đội S.Larionov, thiếu tá I.Ivanov, trung sĩ I.Goek đã bị sát hại tại km 15 của tuyến đường từ Lachin đi Shusha. Tòa án Tối cao nước Cộng hòa A-déc-bai-gian đã tuyên án các tội phạm A.Mkrtchian, G.Petrosian, A.Mangasarian, G.G.Arutyunian và G.M.Arutyunian mức án tử hình và các thành viên khác của nhóm khủng bố với các mức án tù giam khác nhau.

Ngày 19/01/1991

Tại Khankendi V.Bagmanian, A.Antonian và S.Bagmanian đã tước đi sinh mạng của thiếu tướng V.Kovalyov, Chánh văn phòng Bộ Nội vụ khu tự trị

Nagorno-Karabakh.

Tháng 1/1991

Gần khu thuộc địa của quận Agdere thuộc khu tự trị Nagorno-Karabakh của A-déc-bai-gian, một nhóm khủng bố đứng đầu là V.Galayan đã thực hiện một cuộc tấn công vũ trang trên một xe tải chở xăng đang di chuyển đến Kelbadjar. Lái xe đã bị giết.

Đầu năm 1991

A.Bagmanian, S.Babayan, A.Abramyan và những người khác đã sát hại người đứng đầu của sân bay "Khodjali".

Ngày 8/4/1991

Một vụ khủng bố đã được thực hiện chống lại Phó Chánh văn phòng Lực lượng nội bộ của miền Nam và Bắc Caucasus, đại tá V.Blakhotin tại Rostov-on-Don, Nga. Hội đồng Tòa án khu vực Rostov đã tuyên án các tội phạm với các mức án tù giam khác nhau: A.Bagmanian và A.Antonian - 15 năm, S.Bagmanian - 12 năm, K.Akopyan - 4 năm, K.Yegityan - 2 năm và 9 tháng.

Ngày 18/4/1991

Sau vụ tấn công có vũ trang trên một xe ô tô, nhóm khủng bố Ác-mê-ni-a do G.Sarkisian đứng đầu tại quận Khojavend của Nagorno-Karabakh tại A-déc-bai-gian, gần nhà thờ Amaras, 3 sĩ quan cảnh sát đã bị giết. Nhóm khủng bố này cũng làm nổ tung cây cầu giữa Askeran và Aghdam.

Ngày 9/5/1991

Các binh sĩ Ác-mê-ni-a đã tấn công Vladimir Polyanichko, một trong số các thành viên của Ủy ban Tổ chức nước Cộng hòa A-déc-bai-gian tại khu tự trị Nagorno-Karabakh. Ngày 1/8/1993, ông đã bị sát hại trong một vụ khủng bố tại miền bắc Ossetia.

Ngày 30/5/1991

Đoàn tàu chở khách đi từ Mát-xcơ-va đến Baku đã bị nổ tung gần sân ga Khasavyurt, Dagestan, Nga. 11 người chết và 22 người bị thương.

Ngày 28/06/1991

Một nhóm khủng bố Ác-mê-ni-a đã tấn công khu thuộc địa Garadaghli tại quận Martuni của khu tự trị Nagorno-Karabakh A-déc-bai-gian, 6 người

không phải là dân thường đã bị sát hại.

Ngày 31/07/1991

Trên lãnh thổ Dagestan, binh sĩ Ác-mê-ni-a đã làm nổ tung đoàn tàu đi từ Mát-xcơ-va đến Baku, hậu quả là 16 người chết và 20 người bị thương.

Mùa hè năm 1991

Khomich, thiếu tá lực lượng nội bộ thuộc Bộ Nội vụ của Cộng hòa xã hội liên bang Sô-viết đã bị sát hại trên đường quốc lộ Khankendi-Shusha.

Ngày 20/11/1991

Máy bay lên thẳng "Mi-8" chở một nhóm các quan chức chính phủ, các yếu nhân chính trị và quân sự của A-déc-bai-gian, Ca-dắc-xtan, Nga cùng với các quan chức và nhà báo khác đã bị những tên khủng bố Ác-mê-ni-a bị bắn rơi trên vùng trời khu thuộc địa Garakend của quận Khodjavend của khu tự trị Nagorno-Karabakh A-déc-bai-gian. Tất cả hàng khách và phi hành đoàn đã bị chết.

Ngày 8/01/1992

Chuyến phà chở khách du lịch từ Krasnovodsk (Turkmenbashi) đi Baku đã bị nổ tung. 25 người chết và 88 người bị thương.

Ngày 28/01/1992

Một máy bay lên thẳng dân sự đang bay trên hành trình từ Aghdam đến Shusha đã bị những tên khủng bố Ác-mê-ni-a bắn rơi gần Shusha. 3 người chết trong số 41 hàng khách trên máy bay, chủ yếu là phụ nữ và trẻ em.

Ngày 28/02/1993

Đoàn tàu chở khách đi từ Kislovodsk đến Baku đã bị nổ tung không xa sân ga Gudermes, Chéc-ni-a, Nga. 11 người chết và 18 người bị thương.

Ngày 2/06/1993

Một toa tàu chở khách đang đỗ trên đường tàu tránh đã bị nổ tung trong sân ga tại Baku. Không ghi nhận được số nạn nhân. Tội phạm I.Khatkovskiy đã bị tuyên án 8 năm tù giam theo quyết định của Tòa án Tối cao nước Cộng hòa A-déc-bai-gian ngày 22/7/1994.

Ngày 1/02/1994

Đoàn tàu chở khách đi từ Kislovodsk đến Baku đã bị nổ tung tại sân ga ở

Baku. Hậu quả là 3 người chết và 20 người bị thương.

Ngày 24/02/1994

Một toa tàu đã bị nổ tung tại sân ga Khudat. Không ghi nhận được số nạn nhân.

Ngày 18/03/1994

Những tên khủng bố Ác-mê-ni-a đã bắt rơi máy bay “Hercules” của Không quân Iran khi đang chở những nhà ngoại giao và gia đình của họ. Hậu quả là 34 người bị tước mạng sống.

Ngày 19/03/1994

Một tàu điện đã bị nổ tung tại nhà ga tàu điện ngầm “” 20 tháng 1” tại Baku. 14 người chết và 42 người bị thương.

Ngày 13/04/1994

Đoàn tàu chở khách từ Mát-xcơ-va đến Baku đã bị nổ tung tại sân ga “Ánh sáng Dagestan” (Nga). Hậu quả của vụ khủng bố là 6 người chết và 3 người bị thương.

Ngày 3/7/1994

Một tàu điện đã bị nổ tung ở đoạn giữa sân ga “28 tháng 5” và “Gandjlik” của đường ngầm Baku. Hậu quả là 14 người chết và 54 người bị thương.

Phụ lục 2: Danh mục tài liệu tham khảo về Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a

1. CORDES, Bonnie. “Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a ở Hoa Kỳ”, Tập tiểu luận về Chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 155-166.
2. CORSUN, Andrew. “ Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a: Mô tả sơ lược.” Bản tin Bộ ngoại giao Hoa Kỳ. Số 82 (08/1982): 31-35.
3. DEROGY, Jacques. Chiến dịch báo thù: Les Vengeurs Armeniens. Paris: NXB Librairie Artheme Fayard, 1986.
4. FEIGL, Erich. Ein Mythos Des Terrors: Chủ nghĩa cực đoan Ác-mê-ni-a - Nguyên nhân và động cơ. Salzburg: Viện lịch sử hiện đại, 1986.
5. FEIGL, Erich. Thần thoại khủng bố. Chủ nghĩa cực đoan Ác-mê-ni-a:

- Nguyên nhân và bối cảnh lịch sử. Salzburg: Nhà xuất bản Viện lịch sử hiện đại, 1986.
6. GUNTER, Michael M. Theo đuổi động cơ chính đáng của người dân họ: Nghiên cứu về Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a điện đại. New York: NXB Greenwood, 1986.
  7. "Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a điện đại", Chủ nghĩa khủng bố: Tập san quốc tế. Tập 8, số 3 (1986): 213-252.
  8. "Các khía cạnh điện đại của Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a", Tập tiểu luận về chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 103-144.
  9. "Chu trình của Chủ nghĩa khủng bố: Câu hỏi về khủng bố đối lập và quấy rối hiện đại chống lại Ác-mê-ni-a." Tập san của Political Science (Khoa học chính trị). Tập XIV, số 1 & 2 (1986): 58-73.
  10. "Chiến dịch khủng bố Ác-mê-ni-a chống lại Thổ Nhĩ Kỳ." Orbis. (Mùa hè, 1983): 447 - 477.
  11. "Nguồn gốc lịch sử của Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a" Tập san Nghiên cứu về Trung Đông và Nam Á. Tập. IX, số 1 (Mùa thu, 1985): 77-96.
  12. "Nguồn hỗ trợ xuyên quốc gia cho Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a" Báo Conflict Quarterly. Quyển V, số 4 (Mùa thu, 1985): 31-52.
  13. CURUN, Kamuran. "Nguyên nhân và ngăn ngừa Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a" Tập tiểu luận về Chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984.
  14. HENZE, Paul: Than đá. Sự bất ổn hóa - Tuyên truyền biểu tình Xô viết, Trình trạng bất ổn và Chủ nghĩa khủng bố ở NATO. Miền nam. Marina Del Rey: Viện nghiên cứu an ninh Hoa Kỳ, 1981.
  15. "Nỗ lực lâu dài gây mất ổn định ở Thổ Nhĩ Kỳ," Atlantic Community Quarterly. Tập. 19 (Mùa đông, 1981-1982): 468-473.
  16. "Căn nguyên của bạo lực Ác-mê-ni-a" Tập tiểu luận về Chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 179-202.
  17. HOFFMAN, Bruce. "Chủ nghĩa khủng bố ở Hoa Kỳ trong suốt năm 1985" Tờ báo Rand: P-7194. Santa Monica: NXB Công ty Rand, 1985.

18. KURZ, Anat and MERARI, Ariel. ASALA: Khủng bố quốc tế hay công cụ chính trị. Jerusalem: Trung tâm nghiên cứu chiến lược Jaffee, Trường Đại học Tel Aviv, 1985.
19. LOWRY, Heath W. "Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a thế kỷ 19 và 20: Sợi dây liên tục," Tập tiểu luận về Chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 71-83.
20. MCCARTHY, Justin. "Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a: Lịch sử như là chất độc và thuốc giải," Tập tiểu luận về Chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 85-94.
21. MAHWELL, Evan. "Quả bom nổ chậm," Tập san thời sự của người đọc [05/1986].
22. Prestupleniya armyanskikh terroristicheskikh i banditskikh formirovaniy protiv chelovechestva (XIX-XXI vv.). Kratkaya khronologicheskaya entsiklopediya (Baku: Elm, 2002).
23. SHIRAGIAN, Arshavir. Tác phẩm: Ký sự về một nhà yêu nước Ác-mê-ni-a. S. Shiragian, bản dịch. Boston: NXB Hairenik, 1976.
24. SOMER, Tarik. "Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a và buôn lậu ma túy," Tập tiểu luận về Chủ nghĩa khủng bố quốc tế. Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 19-27.
25. SZAZ, Michael. "Những tên khủng bố Ác-mê-ni-a và xung đột Đông Tây," Tập san nghiên cứu về xã hội, chính trị và kinh tế (Mùa đông, 1983): 387-394.
26. TERNON, Yves. Động cơ Ác-mê-ni-a. A. A. Mangouni, bản dịch. New York: Caravan Wooks, 1985.
27. WOHLSTETTER, Albert and VIRTIS, Nancy. "Khủng bố Ác-mê-ni-a như một trường hợp đặc biệt của khủng bố quốc tế," Ankara: NXB Đại học Ankara, 1984, trang 261-280.
28. WEEMS, Samuel, Armenia. Bí mật của nhà nước khủng bố theo đạo "Cơ đốc". Dallas: NXB St. John, 2002.
29. Trường hợp của Soghomon Terhliarian. Yeghiayan, Vartkes, bản dịch. [A.R.F. Varantian Gomideh. Biên tập và xuất bản bởi Viện Zoryan, Cam-

bridge, Massachusetts], 1985.

1. Graham Evans, Jeffrey Newnham, Từ điển Penguin về mối quan hệ quốc tế (London: NXB Penguin Books, 1998), 530.
2. Bộ sách bách khoa Columbia, xuất bản lần thứ 5 (New-York: NXB Đại học Columbia, 1993), 2718.
3. Tài liệu của Đại hội đồng Liên hợp quốc, A/RES/49/60.
4. Zakon o borbe c terrorizmom ot 18 iyunya 1999 goda, Sbornik zakonodatelnikh aktov Azerbaydjanskoy Respubliki, ?8, (Baku: Apparat Prezidenta Azerbaydjanskoy Respubliki), 1701-1708.
5. Ugolvniy Kodeks Azerbaydjanskoy Respubliki, Art. 214-216 i 219.
6. Samuel Weems, Armenia. Bí mật của nhà nước khủng bố theo đạo “Cơ đốc” (Dallas: NXB St.John, 2002), 16.
7. Suren Manukian, Respublika Armenia: organi vlasti, khronika sobytiy, politicheskie organizatsii, biografii (Moskva: Panorama, 2000), 92.
8. “Sự truy tố của Thổ Nhĩ Kỳ đối với người Mỹ gốc Ác-mê-ni-a: Xét xử không công minh. C. Mặc dù có tuyên án của Tòa án Ottoman giả mạo và tuyên án của Tòa án Malta nhưng những tên khủng bố đã tham gia vào Chiến tranh đội viên dân phòng vẫn còn tiếp diễn đến ngày nay,” n.d., http://www.ataa.org/ataa/ref/arm_prosc.html
9. Weems, 55-57.
10. Weems, 16.
11. Trình tự theo niên đại về Chủ nghĩa khủng bố Ác-mê-ni-a năm 1973-1993: <http://128.121.115.138/asala/index1.html>; http://www.armenian-reality.com/armenian_terror/list_of_the_assasinated_turkish_diplomats.html
12. Weems, 36.
13. “Thông cáo chung của các Đảng chính trị Ác-mê-ni-a hoạt động ở Hoa Kỳ,” Tờ báo Armenian Weekly, 04/04/1987, trang 8.
14. Karen Yeghparian, Ara Khanjian, “Giải phóng nước nhà,” Tờ báo Armenian Weekly, 05/11/1985, trang 2.

15. Bức thư của Bộ trưởng Ngoại giao Hoa Kỳ George Shultz vào ngày 25/11/1985 gửi chủ tịch Hạ viện Hoa Kỳ, Ngài Thomas P.O'Neill.
16. "Hagop Hagopian tuyên bố đã tham gia cuộc tấn công khủng bố năm 1972 tại thể vận hội Munich," Báo Armenian Reporter, 07/02/1985, trang 1.
17. "XXXVII. Có thể có mối liên hệ giữa việc chấm dứt chủ nghĩa khủng bố của Quân đội mật Ác-mê-ni-a để giải phóng Ác-mê-ni-a (ASALA) và sự bắt đầu chủ nghĩa khủng bố PKK vào giữa những năm 80 không?" n.d., <http://www.geocities.com/CapitolHill/8572/xxxvii.htm>
18. "Nhóm khủng bố Ác-mê-ni-a ủng hộ tín đồ Hồi giáo cực đoan," Báo Armenian Reporter, 17/01/1985.
19. "Columbia: Mối quan hệ của Carlos," Tạp chí The Nation, 22/06/1985, trang 759.
20. "Rapport: redige par "Moudjahid" (Minas Ohanessian, egalement "Hagop Hakopian") du 1 Septembre 1983", "Hayastan", 119-120-1985, www.u-paris2.fr/mcc/html/archives/ne/ne1112/ne111206.htm
21. Mark S.Steinitz, "Những kẻ nổi dậy, khủng bố và buôn ma túy," Washington Quarterly, Tập 8, Số 4, (Mùa thu 1985): 145
22. "Mục báo của Jack Anderson và Dale Van Atta có tiêu đề: "Cuộc săn lùng khủng bố của những người Thổ Nhĩ Kỳ thân Pháp", Washington Post, 31 tháng 10, 1986, trang E5
23. Edward K.Boghosyan, "Nhóm cực đoan chủ trì cuộc họp đoàn kết gây nhiều chú ý," Báo The Armenian Reporter, 1 May, 1986, trang 1&18
24. Tập đoàn Phát thanh Anh quốc (BBC), Tóm tắt chương trình phát thanh thế giới, 06/07/1987: Phần 4-A: Trung Đông, trang ME/8612/A/1.
25. Tập đoàn Phát thanh Anh quốc (BBC), Tóm tắt chương trình phát thanh thế giới, 06/07/1987: Phần 4-A: Trung Đông, trang ME/8612/A/1.
26. "Asala và PKK tổ chức hội nghị liên tịch ở Bắc I-rắc", Báo Turkish Daily News, 13/06/2001.
27. "Israel bắn rơi máy bay Lebanon", Guardian, 24/05/2001; "IAF bắn rơi máy bay thường dân qua Mikhmoret", Báo Haarets, 25/05/2001.
28. "ASALA hợp tác với người Lebanon cực đoan," Báo The Armenian Re-

- porter, 09/07/1987, trang 1.
29. Mrkar Melkonyan, "Monte Avo Melkonian," n.d., <http://www.armenians.com/fedayi/Monte 09/1999>).
  30. Jeffrey Steinberg, "RIM: Tên khủng bố ma túy quốc tế của London", Executive Intelligence Review, n.d. http://www.larouchepub.com/other/1995/2246_rim_intro.html (17/11/1995).
  31. Rovshan Novruzoglu, Yunus Oguz, Karabakh: Uncontrolled Zone... (Baku: Ozan, 2002), 81.
  32. Novruzoglu, Oguz, 86.
  33. Erich Feigl, Thần thoại khủng bố. Chủ nghĩa cực đoan Ác-mê-ni-a: Nguyên nhân và bối cảnh lịch sử (Freilassing-Salzburg: Nhà xuất bản Viện lịch sử hiện đại, 1986), 122.
  34. Anna Israilyan, "Ne aplodituyte terroristam," Aravot, n.d. www.aravot.am/2001/aravot_rus/May/10/st01.htm (10/05/2001).
  35. Manukian, 95.
  36. David Petrisian, "Komanda Kochariana nachinaet i ...," n.d., http://www.ca-c.org/journal/16_1998/st_09_petrosjan.shtml
  37. "Vấn đề của Ác-mê-ni-a, Viện cố-Những thực tế. Trình tự theo niên đại," n.d. <http://www.ermenisorunu.gen.tr/turkce/khronoloji/index.html>
  38. Francois Haut, "Chủ nghĩa cực đoan Kurd và tội phạm có tổ chức: the Kurdistan Workers Party", n.d. http://mccccc.free.fr/pages_uniques/archives_bas2.html (3-5/03/1998).
  39. "Zayavlenie Ministerstva natsionalnoy bezopasnosti Azerbaydjanskoj Respubliki," Bakinskiy Rabochiy, 6/06/2002.
  40. "Hoa Kỳ trừng phạt các quốc gia bán hàng cấm cho Iran," n.d., (9/05/2002)
  41. Namig Abbasov, "Terrorizm tesno svyazan s separatizmom," Ekho, 28/03/2002.
  42. Xem thông tin chi tiết: Prestupleniya armyanskikh terroristicheskikh i banditskikh formirovaniy protiv chelovechestva (XIX-XXI vv.). Kratkaya khronologicheskaya entsiklopediya (Baku: Elm, 2002).
  43. Christos Iacovou, ASALA, Tóm tắt nghiên cứu "Asala: Lịch sử và hệ tư

- tưởng," n.d., <http://www.armenians.com/asala/mainindex.html>
44. "Karabagda 21 kamp. Guncel haberler. Kisa kisa," Zaman, n.d. <http://arsiv.zaman.com.tr/1996/01/10/guncel/10kisa.html> (10/01/1996).
  45. Novruzoglu, Oguz, 87.
  46. Abbasov.
  47. Mrkar Melkonyan, "Monte Avo Melkonian," n.d. <http://www.armenians.com/fedayi/Monte> (09/1999).
  48. Abbasov.
  49. R.Babayev, "Zagatalskiy protses zavershen," Ekho, 16/04/2002.
  50. Nghị quyết 1373 (2001), được thông qua bởi Hội đồng bảo an tại cuộc họp lần thứ 4385, ngày 28/09/2001, S/RES/1373 (2001).